Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

APR 2026

[Total No. of Pages : 4

PF2407

[6632]-69

Third Year B.A. LL.B. (Five Year Law Course)
LCC - 0501 : CONSTITUTIONAL LAW - I
(CBCS 2023 Pattern) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any TWO questions from Part-A. Each question in Part-A is for 15 marks.*
2) *Answer any THREE questions from Part-B. Each question in Part-B is for 10 marks.*
3) *Answer Question No.10 from Part-C as directed. The Question No.10 is for 10 marks.*

CLWP012101 123.63.142.18 27/04/2026 09:40:50

PART - A

[2×15=30]

Q1) Life and Personal Liberty are the core of Article 21, but since Maneka Gandhi, the courts have located many other rights within its penumbra. Comment.

Q2) With reference to the landmark judgments of the Supreme Court, trace the evolution of the Basic Structure doctrine from 1950 till the present day.

Q3) How does the Constitution of India guarantee not only formal equality but also substantive equality, especially to the Backward Classes of citizens, the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes? Explain.

Q4) Discuss in detail the constitutional protections available in respect of arrest, detention and conviction for offences.

P.T.O.

PART - B

[3×10=30]

Q5) Discuss the various modes by which a person may lose his citizenship under the Citizenship Act, 1955.

Q6) What is meant by "freedom of speech and expression" and what restrictions on it does Article 19 permit? Substantiate your answer with relevant case laws.

Q7) With reference to important case laws, describe how Articles 29 and 30 protect the Cultural and Educational Rights of all sections of Indian citizens.

Q8) Critically analyze the inter-relationship between the Fundamental Rights and the Directive Principles in the Constitution of India.

Q9) What were the major issues before the Constituent Assembly? Discuss the warning and anxiety of Dr. Ambedkar about the working of the Constitution.

PART - C

[2×5=10]

Q10) Write Short Notes On (Any Two)

a) Articles 23 and 24 of the Constitution of India

b) Doctrine of Eclipse

c) Right to Property under the Constitution of India

d) Public Interest Litigation

CLWP012101
123.63.142.1 27/04/2026 09:40:50

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF2407

[6632]-69

Third Year B.A. LL.B. (Five Year Law Course)

LCC - 0501 : CONSTITUTIONAL LAW - I

(CBCS 2023 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :-
1) भाग-अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग-अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.
2) भाग-ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग-ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांसाठी आहे.
3) भाग-क मधील प्रश्न क्र. 10 चे दिलेल्या सूचनांनुसार उत्तर द्या. प्रश्न क्र. 10 साठी गुण 10 आहेत.

भाग-अ [2×15=30]

प्र.1) जीवन आणि वैयक्तिक स्वातंत्र्य हा अनुच्छेद 21 चा मुख्य आधार आहेत, परंतु मनेका गांधी प्रकरणानंतर न्यायालयांनी त्याच्या परिभाषेत अनेक इतर हक्क शोधले आहेत. टिप्पणी करा.

प्र.2) सर्वोच्च न्यायालयाच्या महत्त्वाच्या निर्णयांचा संदर्भ घेऊन, 1950 पासून आजपर्यंत मूलभूत संरचना तत्त्वज्ञानाचा विकास कसा झाला ते मागोवा घ्या?

प्र.3) भारतीय संविधान विशेषतः मागासलेल्या वर्गातील नागरिकांसाठी, अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी केवळ औपचारिक समानता नाही तर वास्तवात्मक समानतेचीही हमी कशी देते ते स्पष्ट करा?

प्र.4) अटक, स्थानबद्धता आणि गुन्ह्यांमध्ये दोषारोप या बाबतीत उपलब्ध असणाऱ्या संविधानिक संरक्षणाचा सविस्तरपणे चर्चा करा.

भाग-ब [3×10=30]

प्र.5) नागरिकत्व कायदा, 1955 च्या अंतर्गत एखाद्या व्यक्तीला त्याचे नागरिकत्व गमवण्याच्या विविध मार्गांवर चर्चा करा.

प्र.6) "भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य" म्हणजे काय आणि त्यावर अनुच्छेद 19 कोणत्या मर्यादा लावतो ते संबंधित खटल्यांच्या उदाहरणांसह सुस्पष्ट सांगा?

प्र.7) महत्त्वपूर्ण प्रकरण कायद्यांच्या संदर्भ घेऊन, वर्णन करा की अनुच्छेद 29 आणि 30 कसे भारतीय नागरिकांच्या सर्व घटकांच्या सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक अधिकारांचे रक्षण करतात.

प्र.8) भारतीय संविधानात मूलभूत हक्क आणि मार्गदर्शक तत्त्वांमधील परस्पर संबंधाचे टिकात्मक विश्लेषण करा.

प्र.9) संविधान सभेसमोर प्रमुख समस्या कोणत्या होत्या? संविधानाच्या कार्यक्षमतेबाबत डॉ. आंबेडकर यांच्या इशाऱ्यांविषयी आणि चिंतेबाबत चर्चा करा.

भाग-क

प्र.10) संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [2×5=10]

अ) भारताच्या संविधानाचे अनुच्छेद 23 आणि 24

ब) ग्रहण सिद्धांत

क) भारताच्या संविधानाअंतर्गत मालमत्तेचा अधिकार

ड) जनहित याचिका

CLWP012101 123.63.142.18 27/04/2026 09:40:50

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-2408

[Total No. of Pages : 4

[6632]-70

T.Y. B.A. LL.B.

LCC 0502 : LAW OF CONTRACT - I

(2023 Pattern) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from part A. Each question in part A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part B. Each question in part B is for 10 marks.*
3) *Answer any two questions from Part C. Each question in part C is for 05 marks.*

PART - A

[2 × 15 = 30]

Q1) Define a proposal. Explain the legal rules for a valid proposal under the Indian Contract Act, 1872.

Q2) Who are competent to contract under the Indian Contract Act, 1872? Explain with the help of suitable examples.

Q3) Define void agreements. Explain the various types of void agreements under the Indian Contract Act, 1872.

Q4) Explain the cases in which specific performance can be granted and the cases in which it cannot be granted under the Specific Relief Act, 1963.

PART - B

[3 × 10 = 30]

Q5) An agreement enforceable by law is a contract. Discuss this statement.

Q6) Explain the doctrine of privity of contract. Are there any exceptions to this rule?

Q7) What is free consent? Distinguish between coercion and undue influence.

Q8) Who can perform a contract under the Indian Contract Act, 1872? Explain the rules for the devolution of joint rights and liabilities.

Q9) Discuss the rules relating to discharge of contract due to supervening impossibility.

P.T.O.

PART - C

***Q10)*Answer any Two of the following. (Any Two) :** **[2 × 5 = 10]**

a) Rescission

b) Powell vs. Lee

c) Breach of Contract

d) Quasi Contract

◆ ◆ ◆

CLWP012101
123.63.142.18 29/04/2026 09:26:47

Total No. of Questions : 10]

APR 2026

PF-2408

[6632]-70
T.Y. B.A. LL.B.
LCC 0502 : LAW OF CONTRACT - I
(2023 Pattern) (Semester - V)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :
1) *भाग–अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.*
2) *भाग–ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.*
3) *भाग – क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग – क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांचा आहे.*

CLWP012101 123.63.142.1 29/04/2026 09:26:47

भाग – अ

[2 × 15 = 30]

प्रश्न 1) प्रस्तावाची (Proposal) व्याख्या करा. भारतीय करार कायदा, 1872 अंतर्गत वैध प्रस्तावासाठी असलेले कायदेशीर नियम स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) भारतीय करार अधिनियम, 1872 अंतर्गत कोणत्या व्यक्ती करार करण्यास पात्र (Competent to Contract) आहेत? योग्य उदाहरणांच्या मदतीने स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अवैध करारनाम्यांची (Viod Agreements) व्याख्या करा. भारतीय करार अधिनियम, 1872 अंतर्गत विविध प्रकारचे अवैध करारनामे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) विशिष्ट सहाय्य अधिनियम, 1963 अंतर्गत कोणत्या प्रकरणांमध्ये कराराची विशिष्ट अंमलबजावणी दिली जाऊ शकते आणि कोणत्या प्रकरणांमध्ये दिली जाऊ शकत नाही, ते स्पष्ट करा.

भाग – ब

[3 × 10 = 30]

प्रश्न 5) कायद्याने अंमलात आणता येणारा करारनामा म्हणजे करार. या विधानावर चर्चा करा.

प्रश्न 6) कराराच्या पारकायतेचा सिद्धांत (Doctrine of Privity of Contract) स्पष्ट करा. या नियमास काही अपवाद आहेत का?

प्रश्न 7) मुक्तसंमती म्हणजे काय? जबरदस्ती (Coercion) आणि अनुचित प्रभाव (Undue Influence) यांतील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 8) भारतीय करार अधिनियम, 1872 अंतर्गत करार कोण पार पाडू शकतो? संयुक्त हक्क आणि जबाबदाऱ्यांच्या स्थानांतरणाचे (Devolution) नियम स्पष्ट करा.

प्रश्न 9) करार नंतर उद्भवलेल्या (Supervening Impossibility) असाध्यते मुळे करार समाप्त होण्याचे नियम स्पष्ट करा.

भाग – क

प्रश्न 10) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. **[2 × 5 = 10]**

अ) रद्द करणे

ब) पॉवेल विरुद्ध ली

क) करारभंग

ड) सदृश करार (Quasi Contract)

◆ ◆ ◆

CLWP012101 123.63.142.18 29/04/2026 09:26:47

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-2409

[Total No. of Pages : 4

[6632]-71

T. Y. B.A. LL. B.

LCC-0503: Family Law - I

(2023 Pattern) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part-A. Each question in Part-A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part-B. Each question in Part-B is for 10 marks.*
3) *Answer question No.10 from Part-C as directed. Question No.10 is for 10 Marks.*
4) *Figures to the right indicate full Marks.*

CLWP012101 02/05/2026 09:33:38

PART-A

[2 × 15 = 30]

Q1) Enumerate the grounds of divorce under the Divorce Act, 1869. Highlight the differences in the grounds of divorce and judicial separation under the Divorce Act, 1869.

Q2) Write a comparative note on essentials and solemnisation of marriage under the Hindu Marriage Act, 1955 and Parsi Marriage and Divorce Act, 1936 highlighting the similarities and differences between the two.

Q3) Write a critical note on the modes of dissolution of marriage under the Muslim law. Discuss the latest developments in the talaq.

Q4) Critically analyse the provisions relating to adoption under the Hindu Adoptions and Maintenance Act, 1956.

PART-B

[3 × 10 = 30]

Q5) What are the different types of guardian under Muslim Law? What are the powers of Natural and Testamentary Guardian under Muslim law?

Q6) Explain the development of Hindu law with reference to sources and schools of Hindu law.

Q7) Discuss in detail the provisions relating to solemnisation of marriage under the Foreign Marriages Act, 1969.

P.T.O.

Q8) Discuss the constitutionality of the remedy of restitution of conjugal rights. Cite appropriate case laws.

Q9) Write a note on rights of child and wife to claim maintenance under the Code of Criminal Procedure, 1973 (now replaced with Bharatiya Nagrik Suraksha Sanhita, 2023).

PART-C

Q10) Solve any two. **[2 × 5 = 10]**

a) Sanjana, a 8 year old Hindu child is staying with her paternal grandmother - Surekha. Her parents died in an accident in 2023 and since then she is looked after by Surekha. Surekha has been looking after the child from her own funds, however, now she finds them insufficient. She intends to sell a plot of land purchased in the name of Sanjana by her father for covering educational and other necessary expenses of Sanjana. Can Surekha be said to be a legal guardian of Sanjana? Can Surekha sell the land?

b) Zahir married Salma under Muslim law. Zahir promised to pay Rs. 5 lakhs as total dower to Salma, out of which 2 lakhs was prompt dower. One year after marriage Salma demanded Rs. 2 Lakhs, the amount of prompt dower. Zahir, however, kept on avoiding the payment of the dower. Aggrieved due to non payment of dower, Salma has come to seek your advice. Advise Salma.

c) Ajay and Rashmi, both Hindus wish to get married. Rashmi happens to be grand daughter of the Ajay's paternal uncle's son's daughter. Help them in identifying appropriate law under which their marriage can be solemnised.

d) Ahmad married Khadija under Muslim law. Three years after their marriage, Ahmad married Noor. Khadija is affected by second marriage of Ahmad and does not wish to continue the marriage with Ahmad. Advise Khadija.

e) Rustom, a 75 year old male is living alone in one room house. His children, Parvez and Azad, live in the same city in luxurious apartment. They both hardly care of their aging father. Rustom has no independent source of income. His illness has added to his sufferings. Rustom's call for support were ignored by his children. Aggrieved, he wants to initiate legal action against his children. Advise Rustom.

◆ ◆ ◆

CLVP012101 123.63.242.20 02/05/2026 09:33:38

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF-2409

[6632]-71
T. Y. B.A. LL. B.
LCC-0503: Family Law - I
(2023 Pattern) (Semester - V)
(मराठी रूपांतर)

वेळ: 3 तास] *[एकूण गुण: 70*

सूचना:

1) भाग अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांचा आहे.
2) भाग ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.
3) निर्देशानुसार भाग क मधील प्रश्न क्र. 10 चे उत्तर द्या. प्रश्न क्रमांक 5 हा 10 गुणांचा आहे.
4) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

भाग–अ

[2 × 15 = 30]

Q1) घटस्फोट कायदा, 1869 अंतर्गत घटस्फोटाची कारणे सांगा. घटस्फोट कायदा, 1869 अंतर्गत घटस्फोट आणि कायदेशीर विभक्त होण्याच्या (judicial separation) कारणांमधील फरक अधोरेखित करा.

Q2) हिंदू विवाह कायदा, 1955 आणि पारशी विवाह आणि घटस्फोट कायदा, 1936 अन्वये विवाहसाठीच्या आवश्यक तरतुदी आणि विवाह करण्याची पद्धतीबाबत दोघांमधील समानता आणि फरक अधोरेखित करणारी एक तुलनात्मक टीप लिहा.

Q3) मुस्लिम कायद्यानुसार विवाह विसर्जित (Dissolution of Marriage) करण्याच्या पद्धतींवर एक चिकित्सात्मक टीप लिहा. तलाकबाबत ताज्या घडामोडींची चर्चा करा.

Q4) हिंदू दत्तक आणि देखभाल कायदा, 1956 अंतर्गत दत्तक घेण्याबाबतीतील तरतुदींचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.

भाग–ब

[3 × 10 = 30]

Q5) मुस्लिम कायद्यांतर्गत पालकांचे (Guardian) विविध प्रकार कोणते आहेत? मुस्लिम कायद्यानुसार नैसर्गिक आणि मृत्युपत्राद्वारे नियुक्त केलेल्या पालकाचे अधिकार काय आहेत?

Q6) हिंदू कायद्याचे विविध स्रोत आणि त्याच्या शाखा यांचा संदर्भ देऊन हिंदू कायद्याचा विकास स्पष्ट करा.

Q7) परदेशी विवाह कायदा, 1969 अंतर्गत विवाह करण्याविषयीच्या तरतुदींची तपशीलवार चर्चा करा.

Q8) दाम्पत्य हक्कांच्या पुनर्स्थापनेच्या उपायांच्या घटनात्मकतेची चर्चा करा. त्या संबंधित कोर्टाच्या निकालांचा उल्लेख करा.

Q9) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, 1973 (आता भारतीय नागरिक सुरक्षा संहिता, 2023) अंतर्गत मुलाच्या आणि पत्नीच्या पोटगी मागण्याच्या हक्कांबाबत एक टीप लिहा.

CLWP02101 123.63.142.18 02/05/2026 09:33:38

भाग–क

Q10) खालील पैकी कोणतेही दोन सोडवा: **[2 × 5 = 10]**

अ) संजना ही 8 वर्षांची हिंदू मुलगी तिच्या आजी सुरेखा यांच्यासोबत राहत आहे. 2023 मध्ये तिच्या आई–वडिलांचा एका अपघातात मृत्यू झाला आणि तेव्हापासून तिची काळजी सुरेखा घेत आहे. सुरेखा स्वतःच्या पैशातून मुलाचा सांभाळ करत आहे, पण आता तिला ते अपुरे पडत आहेत. संजनाच्या शैक्षणिक व इतर आवश्यक खर्चासाठी तिच्या वडिलांनी संजनाच्या नावाने खरेदी केलेला भूखंड विकण्याचा सुरेखाचा मानस आहे. सुरेखा संजनाची कायदेशीर पालक आहे असे म्हणता येईल का? सुरेखा जमीन विकू शकेल का?

ब) झहीरने मुस्लिम कायद्यानुसार सलमाशी लग्न केले. झहीरने सलमाला मेहेर म्हणून एकूण 5 लाख रुपये देण्याचे आश्वासन दिले होते, त्यापैकी 2 लाख तत्काळ देणारे मेहेर होते. लग्नानंतर एक वर्षाने सलमाने 2 लाख रुपयांची मागणी केली. झहीर मात्र मेहेर देणे टाळत राहिला, मेहेर न मिळाल्याने व्यथित झालेली सलमा तुमचा सल्ला घेण्यासाठी आली आहे. सलमाला योग्य सल्ला द्या.

क) अजय आणि रश्मी या दोन हिंदू व्यक्तींना लग्न करायचं आहे. रश्मी ही अजयच्या चुलत्यांच्या मुलाच्या मुलीची नात आहे. त्यांना विवाह करता येईल असा योग्य कायदा ओळखण्यात त्यांना मदत करा.

ड) अहमदने मुस्लिम कायद्यानुसार खदिजाशी विवाह केला. लग्नानंतर तीन वर्षांनी अहमदने नूरशी लग्न केले. अहमदच्या दुसऱ्या लग्नामुळे खदिजा व्यथित झाली आहे आणि अहमदसोबत वैवाहिक नात्यात राहण्याची तिची इच्छा नाही. खदिजाला योग्य सल्ला द्या.

इ) रुस्तम हा 75 वर्षांचा पुरुष एका खोलीच्या घरात एकटाच राहत आहे. परवेझ आणि आझाद ही त्यांची मुलं त्याच शहरात आलिशान अपार्टमेंटमध्ये राहतात. ते दोघेही त्यांच्या वृद्ध वडिलांची फारशी काळजी घेत नाहीत. रुस्तमकडे उत्पन्नाचा स्वतंत्र स्रोत नाही. त्याच्या आजाराने त्याच्या दुःखात भर घातली आहे. रुस्तमने त्याच्या मुलांकडे मदत मागितली परंतु त्याच्या मुलांनी त्याच्याकडे दुर्लक्ष केले. शेवटी व्यथित होऊन त्याला आपल्या मुलांवर कायदेशीर कारवाई करायची आहे. रुस्तमला योग्य सल्ला द्या.

♦ ♦ ♦

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF-2410

[Total No. of Pages : 4

[6632]-72
T.Y. B.A. LL.B.
(Five-Year Law Course)
LCC 0504: LAW OF CRIMES
(2023 Pattern) (CBCS) (Theory) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any TWO questions from Part-A. Each question in Part-A is for 15 marks.*
2) *Answer any THREE questions from Part-B. Each question in Part-B is for 10 marks.*
3) *Answer questions no. 10 from Part-C as directed. The questions no 10 is for 10 marks.*

PART - A

[2 × 15 = 30]

Q1) Explain the essential ingredients of offence of Murder as defined under section 101 of Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023. Support your answer with the help of relevant case laws.

Q2) Describe in detail offences against State under the Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023. Explain with help of illustration.

Q3) Write a detail note on offence of 'Theft'. Also, enumerate circumstances under which Theft amounts to Robbery. Explain with the help of illustration.

Q4) In simple form "Rape is ravishment of a woman against her will or without her consent or with her consent obtained by force, fear or fraud". Comment on offence of 'Rape' as provided under Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023 along with the punishment prescribed for the offence.

P.T.O.

PART - B **[3 × 10 = 30]**

Q5) Explain in detail penal provisions relating to 'Criminal Trespass' and 'House Breaking' under Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023.

Q6) Explain Consent as defence under Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023. Explain with the help of decided case laws.

Q7) Examine in detail about the offence of 'Wrongful Restraint' and 'Wrongful Confinement' under Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023. Also, trace the difference between Wrongful Restraint and Wrongful Confinement.

Q8) Write a detail note on offence of Kidnapping and Abduction. Explain your answer with relevant case laws.

Q9) Discuss in details provisions relating to Defamation under Bharatiya Nyaya Sanhita, 2023. Also, explain in details exception to offence of Defamation.

PART-C

Q10) Answer Any 2 of the following : **[2 × 5 = 10]**

a) A an officer of court of Justice, being ordered by that Court to arrest Y and after due enquiry believing Z to be Y, arrest's Z. What offence A has committed.

b) A finds a ring belonging to Z on a table in the house which Z occupies. Here the ring is in Z's possession, and if A dishonestly removes it, what offence A has committed.

c) A a police officer, tortures Z in order to induce Z to confess that he committed a crime. Whether A is guilty? If so under which provision of BNS.

d) A threaten to publish a defamatory libel concerning Z unless Z gives him money. He thus induces Z to give him money. In the above illustration what offence A has committed. Also, state the punishment for same.

⌘⌘⌘

CLWP012101 123.63.142.18 05/05/2026 09:22:09

Total No. of Questions : 10]

APR 2026

PF-2410

[6632]-72
T.Y. B.A. LL.B.
(Five-Year Law Course)
LCC 0504: LAW OF CRIMES
(2023 Pattern) (CBCS) (Theory) (Semester - V)
(मराठी रूपांतर)

वेळ: 3 तास] **[एकूण गुण: 70**

सूचना :
1) भाग अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.
2) भाग ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांसाठी आहे.
3) भाग क मधील प्रश्न क्रमांक 10 चे उत्तर निर्देशानुसार द्या. प्रश्न क्रमांक 10 हा 10 गुणांसाठी आहे.

भाग- अ

पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा: [2 × 15 = 30]

प्रश्न 1) भारतीय न्याय संहिता, 2023 च्या कलम 101 अंतर्गत परिभाषित केल्याप्रमाणे खुनाच्या गुन्ह्याचा आवश्यक घटक स्पष्ट करा. संबंधित न्यायालयीन न्याय निवाडेसहित उत्तराचे समर्थन करा.

प्रश्न 2) भारतीय न्याय संहिता, 2023 अंतर्गत राज्याविरुद्धच्या गुन्ह्यांचे तपशीलवार वर्णन करा. उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) चोरीच्या गुन्ह्याबद्दल सविस्तर लिहा. तसेच, कोणत्या परिस्थितीत चोरी दरोडा ठरते ते उदाहरणासह स्पष्ट करा

प्रश्न 4) "बलात्कार म्हणजे एखाद्या महिलेचा तिच्या इच्छेविरुद्ध किंवा तिच्या संमतीशिवाय किंवा तिच्या संमतीने जबरदस्तीने, भीतीने किंवा फसवणूकीने शारीरिक संबंध." भारतीय न्याय संहिता, 2023 अंतर्गत तरतूद केलेल्या 'बलात्कार' च्या गुन्ह्याबद्दल टिपण करा व त्या गुन्ह्यासाठी विहित केलेल्या शिक्षेसह स्पष्ट करा.

P.T.O.

CLWP012101 123.63.142.18 05/04/2026 09:29:09

भाग– ब

पुढीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा: [3 × 10 = 30]

प्रश्न 5) भारतीय न्याय संहिता, 2023 अंतर्गत 'गुन्हेगारी अतिक्रमण' आणि 'घरफोडी' संबंधित दंडात्मक तरतुदींचे तपशीलवार चर्चा करा.

प्रश्न 3) भारतीय न्याय संहिता, 2023 अंतर्गत संमती (consent as a defence) हे बचावा करिता वापरता येते हे न्यायालयीन न्याय निवाडे सहित स्पष्ट करा.

प्रश्न 7) भारतीय न्याय संहिता, 2023 अंतर्गत 'चुकीचा प्रतिबंध' आणि 'चुकीच्या बंदिवास' गुन्ह्याबद्दल तपशीलवार चर्चा करा तसेच चुकीचा प्रतिबंध आणि चुकीच्या बंदिवासातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 8) अपहरण आणि फूस लावून पळवणे या अपहरणाच्या गुन्ह्याची सविस्तर चर्चा करा. हे संबंधित न्यायालयीन न्याय निवाडे सहित उत्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 9) भारतीय न्याय संहिता, 2023 अंतर्गत मानहानीच्या तरतुदींवर तपशीलवार चर्चा करा. तसेच, मानहानीच्या गुन्ह्याचे अपवाद लिहा.

भाग – क

प्रश्न 10) पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा [2 × 5 = 10]

अ) A न्यायालयाच्या अधिकाऱ्याला, त्या न्यायालयाने Y ला अटक करण्याचा आदेश दिला होता आणि योग्य चौकशीनंतर Z ला Y असे मानल्यानंतर Z ला अटक केली. A ने कोणता गुन्हा केला आहे?

ब) A ला 'झेड'च्या घरात असलेल्या टेबलावर Z ची अंगठी सापडली. ती अंगठी झेडच्या ताब्यात आहे आणि जर A अप्रामाणिकपणे ती अंगठी ताब्यात घेतली तर A ने कोणता गुन्हा केला आहे?

क) A हा पोलीस अधिकारी, Z ला त्याने गुन्हा केल्याची कबुली देण्यास भाग पाडण्यासाठी Z ला छळतो. A दोषी आहे का? जर असेल तर भारतीय न्याय संहिता 2023 च्या कोणत्या तरतुदीनुसार?

ड) जर Z ने पैसे दिले नाहीत तर A ने Z बद्दल बदनामीकारक बदनामी प्रकाशित करण्याची धमकी दिली. अशा प्रकारे तो Z ला पैसे देण्यास प्रवृत्त करतो. वरील उदाहरणात A ने कोणता गुन्हा केला आहे. तसेच, त्याची शिक्षा देखील सांगा.

⌘⌘⌘

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF2411

[Total No. of Pages : 4

[6632]-73

Third Year B.A. LL.B.

LDSE-0505 : HEALTH AND FOOD LAW

(2023 Pattern) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part A. Each question in part A is for 15 Marks.*
2) *Answer any three questions from Part B. Each question in part B is for 10 Marks.*
3) *Answer any two questions from Part C as directed. Each question is for 5 Marks.*
4) *Figures to the right indicate full marks*

CLWP01121 117.196.211.1 07/05/2026 09:37:14 static

PART - A [2×15=30]

Q1) Examine how the Indian Constitution upholds the 'Right to Health' as a fundamental right citing relevant constitutional provisions and judicial pronouncements.

Q2) Explain the key provisions of the National Food Security Act, 2013 relating to food security and the criteria for identifying eligible households.

Q3) How effectively do the Factories Act, 1948 and the Maternity Benefit Act, 1961 safeguard workers' health? Discuss with relevant provisions and decided cases.

Q4) Discuss the authorities responsible for enforcing the Food Safety and Standards Act, 2006 with special emphasis on the powers and functions of the Food Safety Officer.

PART - B

[3×10=30]

Q5) Explain the establishment and functions of authorities created under the Pre-natal Diagnostic Techniques (Regulation and Prevention of Misuse) Act, 1994.

Q6) Discuss the key provisions and objectives of the Infant Milk Substitutes, Feeding Bottles and Infant Foods (Regulation of Production, Supply and Distribution) Act, 1992.

Q7) "Adequate food and nutrition are prerequisites for the enjoyment of all other human rights." Examine the statement with reference to human right perspective of food and nutrition.

Q8) Write a note on Mental Health Care Act, 2017.

Q9) Elucidate 'General Provisions as to Articles of Food' under the Food Safety and Standards Act, 2006.

PART - C

Q10) Write short notes on any two. **[2×5=10]**

a) Right to Shelter

b) Analysis of Food under Food Safety and Standard Act, 2006

c) State Food Commission

d) Responsibilities of the food business operator.

ⓘⓘⓘⓘ

CLWP011121 117.196.211.1 07/05/2026 09:37:14 static

Total No. of Questions : 10]

PF2411

[6632]-73

Third Year B.A. LL.B.

LDSE-0505 : HEALTH AND FOOD LAW

(2023 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :-

1) भाग–अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांचा आहे.
2) भाग–ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.
3) भाग–क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांचा आहे.
4) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

भाग–अ [2×15=30]

प्र.1) भारतीय संविधानातील संबंधित घटनात्मक तरतुदी आणि न्यायालयीन निर्णयांचा आधार घेत 'आरोग्याचा हक्क' हा मूलभूत हक्क कसा जपला जातो याचे परीक्षण करा?

प्र.2) राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अधिनियम, 2013 अंतर्गत अन्न सुरक्षेशी संबंधित प्रमुख तरतुदी आणि पात्र कुटुंबांच्या ओळखीसाठीची निकष समजावून सांगा.

प्र.3) कारखाना अधिनियम, 1948 आणि मातृत्व लाभ अधिनियम, 1961 हे कामगारांच्या आरोग्याचे संरक्षण कितपत प्रभावीपणे करतात? संबंधित तरतुदी आणि न्यायालयीन निर्णयांच्या मदतीने चर्चा करा.

प्र.4) अन्न सुरक्षा आणि मानके अधिनियम, 2006 ची अंमलबजावणी करणाऱ्या प्राधिकरणांची चर्चा, अन्न सुरक्षा अधिकाऱ्यांच्या अधिकार आणि कार्ये यावर विशेष भर देऊन स्पष्ट करा.

भाग–ब

[3×10=30]

प्र.5) गर्भधारणेपूर्व आणि गर्भधारणेनंतरच्या निदान तंत्रज्ञान (लिंगनिवडीस मनाई) अधिनियम, 1994 अंतर्गत स्थापन केलेल्या प्राधिकरणांची स्थापना आणि त्यांची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.6) शिशु दूध पर्याय, फीडिंग बाटल्या आणि शिशु अन्न (उत्पादन, पुरवठा आणि वितरणाचे नियमन) अधिनियम, 1992 चे प्रमुख उद्दिष्टे आणि तरतुदी चर्चा करा.

प्र.7) "पुरेसे अन्न आणि पोषण हे इतर सर्व मानवी हक्कांच्या उपभोगासाठी अत्यावश्यक आहेत." अन्न व पोषणाच्या मानवी हक्कांच्या दृष्टीकोनातून या विधानाचे परीक्षण करा.

प्र.8) मानसिक आरोग्य सेवा अधिनियम, 2017 वर थोडक्यात लिहा.

प्र.9) अन्न सुरक्षा आणि मानके अधिनियम, 2006 अंतर्गत 'अन्न घटकाबाबतची सामान्य तरतुदी' स्पष्ट करा.

भाग–क

प्र.10) लहान टीप लिहा. [2×5=10]

अ) निवाऱ्याचा हक्क

ब) मानके अधिनियम, 2006 अंतर्गत अन्नाचे विश्लेषण

क) राज्य अन्न आयोग

ड) अन्न व्यवसाय चालवणाऱ्या संचालकाच्या जबाबदाऱ्या

ⓘⓘⓘⓘ

CLWP010321 210.16.94.2 07/05/2026 09:39:11 in-pnq-static-2-94-16-210

APR 2026
APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF2412

[Total No. of Pages : 4

[6632]-74

Third Year B.A.LL.B. (Five Years Law Course)

LDSE-0506 : EQUITY AND TRUST LAW

(CBCS 2023 Pattern) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any TWO questions from Part-A. Each question in Part-A is for 15 marks.*
2) *Answer any THREE questions from Part-B. Each question in Part-B is for 10 marks.*
3) *Answer questions no. 10 from Part-C as directed. The questions no. 10 is for 10 marks.*

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:2

PART - A **[2×15=30]**

Q1) Explain the various obligation in the nature of trust under the Indian Public Trust Act, 1882.

Q2) Explain the procedure for Registration of a Public trust and Discuss the effects of non-Registration of a public trust under the Maharashtra Public Trusts Act, 1950.

Q3) "The origin of Equity lies in the shortcomings of Common Law." Discuss.

Q4) Critically examine the Rights and Powers of Trustees and their limitations under the Indian Trusts Act, 1882.

P.T.O.

PART - B [3×10=30]

Q5) Explain the various modes by which a trustee may vacate his office under the Indian Trusts Act, 1882.

Q6) Explain the difference between Trust and Contract.

Q7) Explain the meaning of fiduciary relationship. Discuss its nature and essential elements.

Q8) Define Charitable Purposes and explain their scope under the Maharashtra Public Trusts Act, 1950.

Q9) Explain the maxim "Equity follows the law" with suitable illustrations.

PART - C

Q10) Write Short Notes on (any two). **[2×5=10]**

a) Disabilities of Trustees

b) Rights of the Beneficiary

c) Dharmada

d) Change report

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:21

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF2412

[6632]-74

Third Year B.A.LL.B. (Five Years Law Course)
LDSE-0506 : EQUITY AND TRUST LAW
(CBCS 2023 Pattern) (Semester - V)
(मराठी रूपांतर)

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:21

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :-
1) भाग–अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांचा आहे.
2) भाग–ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.
3) निर्देशानुसार भाग–क मधील प्रश्न क्र. 10 ची उत्तरे द्या. प्रश्न क्र. 10 हा 10 गुणांसाठी आहे.

भाग–अ [2×15=30]

प्र.1) भारतीय ट्रस्ट कायदा, 1882 अंतर्गत ट्रस्टच्या स्वरूपातील विविध कर्तव्ये (Obligations in the nature of trust) स्पष्ट करा.

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:21

प्र.2) सार्वजनिक ट्रस्टच्या नोंदणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा आणि महाराष्ट्र सार्वजनिक ट्रस्ट कायदा, 1950 अंतर्गत नोंदणी न केल्यास होणारे परिणाम चर्चा करा.

प्र.3) "इक्विटीची उत्पत्ती ही कॉमन लॉ च्या त्रुटींमधून झाली आहे" चर्चा करा.

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:21

प्र.4) भारतीय ट्रस्ट कायदा, 1882 अंतर्गत विश्वस्तांचे अधिकार व शक्ती आणि त्यावरील मर्यादा यांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

भाग-ब [3×10=30]

प्र.5) भारतीय ट्रस्ट कायदा, 1882 अंतर्गत विश्वस्त आपले पद कोणकोणत्या प्रकारे रिक्त करू शकतो, हे स्पष्ट करा.

प्र.6) ट्रस्ट आणि करार (Contract) यांतील फरक स्पष्ट करा.

प्र.7) फिड्युशियरी (विश्वस्तीय) संबंधाचा अर्थ स्पष्ट करा. त्याचे स्वरूप आणि आवश्यक घटक चर्चा करा.

प्र.8) धर्मादाय उद्देश (Charitable Purposes) याची व्याख्या करा आणि महाराष्ट्र सार्वजनिक ट्रस्ट कायदा, 1950 अंतर्गत त्याचा व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.9) "Equity follows the law" या न्यायसूत्राचे योग्य उदाहरणांसह स्पष्टीकरण करा.

भाग-क

प्र.10) खालीलपैकी कोणतेही दोन विषयांवर थोडक्यात नोंदी लिहा. [2×5=10]

अ) विश्वस्तांच्या मर्यादा

ब) लाभार्थ्यांचे अधिकार

क) धर्मादा

ड) बदल अहवाल

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:21

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF2413

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

[6632]-75

Third Year B.A. LL.B. (Five Year Law Course)

LAW

LDSE - 0507 : Criminal Psychology And Criminal Sociology

(2023 Pattern) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part-A. Each question in Part-A is or 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part-B. Each question in Part- B is for 10 marks.*
3) *Answer any two questions Part-C. Each question in Part-C is for 05 marks.*

PART - A

Answer the following questions in detail. (Any Two) [2×15=30]

Q1) Explain how a criminal personality profile is developed. What factors are considered in criminal profiling? Discuss the merits and demerits of this method.

Q2) Explain the concept of criminal behavior and elaborate on the meaning, purpose, and scope of criminal psychology.

Q3) Explain the concept of Social Bond Theory and discuss the role of Self-Control and Self-Esteem in relation to criminal behavior.

Q4) Explain the concept of Criminology and describe the Positivist approach propounded by Cesare Lombroso.

P.T.O.

PART - B

Answer the following questions. (Any Three) **[3×10=30]**

Q5) Analyze the impact of mental illness and human aggression on the development of violent crime.

Q6) What is meant by Crime and Social Structure in the context of the Social Disorganization Theory?

Q7) Explain the concept of Psychometric Testing and discuss its significance in the study of criminal behavior.

Q8) Discuss Cohen's theory of delinquent subculture with critical evaluation and compare it with Miller's lower-class gang delinquency theory.

Q9) What is meant by Forensic Psychology? Explain its significance in police investigations and in court proceedings.

PART - C

Q10) Write short notes on the following. (Any Two) **[2×5=10]**

a) Becker's Labelling theory.

b) Differential association theory.

c) Behaviorist approach to crime.

d) Enrico Ferri.

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:42

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF2413

[6632]-75

Third Year B.A. LL.B. (Five Year Law Course)

LAW

LDSE - 0507 : Criminal Psychology And Criminal Sociology

(2023 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3 तास]* *[एकूण गुण : 70*

सूचना :- *1)* भाग–अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांचा आहे.

2) भाग–ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांचा आहे.

3) भाग–क मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग–क मधील प्रत्येक प्रश्न 5 गुणांचा आहे.

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:42

भाग–अ

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) [2×15=30]

प्र.*1)* गुन्हेगार व्यक्तिमत्त्व प्रोफाइल कसे तयार केले जाते ते समजावून सांगा? गुन्हेगारी प्रोफाइलिंगमध्ये कोणते घटक विचारात घेतले जातात? या पद्धतीचे फायदे आणि तोटे यांची चर्चा करा.

प्र.*2)* गुन्हेगारी वर्तनाची संकल्पना समजावून सांगा आणि गुन्हे मानसशास्त्राचा अर्थ, उद्देश आणि व्याप्ती यावर सविस्तर माहिती द्या.

प्र.*3)* सामाजिक बंध सिद्धांताची संकल्पना स्पष्ट करा आणि गुन्हेगारी वर्तनाच्या संदर्भात स्व–नियंत्रण आणि आत्मसन्मान यांची भूमिकेवर चर्चा करा.

प्र.*4)* गुन्हेगारीशास्त्राची संकल्पना स्पष्ट करा आणि सेझार लोंब्रोजो यांनी मांडलेल्या सकारात्मकतावादी दृष्टिकोनाचे वर्णन करा.

भाग–ब

खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन) **[3×10=30]**

प्र.5) मानसिक आजार आणि मानवी आक्रमकतेचा हिंसक गुन्ह्यांच्या विकासावर होणारा परिणाम विश्लेषित करा.

प्र.6) सामाजिक अव्यवस्था सिद्धांताच्या संदर्भात गुन्हे आणि सामाजिक रचनेचा अर्थ स्पष्ट करा.

प्र.7) मानस मोजमाप चाचणी (Psychometric Testing) या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण करा आणि गुन्हेगारी वर्तनाच्या अभ्यासात त्याचे महत्त्व चर्चा करा.

प्र.8) कोहेनच्या गुन्हेगार उपसंस्कृती सिद्धांताचे समालोचनात्मक मूल्यांकन करून स्पष्टीकरण करा आणि त्याची मिलरच्या निम्न–स्तरीय टोळी गुन्हेगारी सिद्धांताशी तुलना करा.

प्र.9) फॉरेन्सिक मानसशास्त्र म्हणजे काय? पोलीस तपासणी आणि न्यायालयीन कार्यवाहीमध्ये त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

भाग–क

प्र.10) खालील विषयांवर टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[2×5=10]**

अ) बेकरचे लेबलिंग सिद्धांत

ब) भेदकारी संबंध सिद्धांत

क) गुन्ह्याबाबत वर्तनवादी दृष्टीकोन

ड) एन्रिको फेरी

☯☯☯☯

CLWP012101 123.63.142.18 07/05/2026 09:37:42

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

SEAT No. :

PF2415

[Total No. of Pages : 4

[6632]-77

Third Year B.A.LL.B. (Five Year Law Course)

LGE-0509 : INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Answer any two questions from Part-A. Each question in Part-A is for 15 marks.*
2) *Answer any three questions from Part-B. Each question in Part-B is for 10 marks.*
3) *Answer question No. 10 from Part-C as directed. The question No.10 is for 10 marks.*

PART - A **[2×15=30]**

Q1) Explain the history and origin of intellectual property. Discuss internationalization of intellectual property.

Q2) What works can be protected under copyright? Explain copyright infringement with the help of judicial decisions.

Q3) Define trademark. Explain infringement of trademark with the help of judicial decisions and remedies available against such infringement.

Q4) Define patent. Explain patentable and non patentable inventions with the help of judicial decisions.

P.T.O.

PART - B [3×10=30]

Q5) Define geographical indication. Explain the procedure of registration of geographical indication. Also explain rights obtained on registration of geographical indication.

Q6) What is a registrable design? Explain piracy of registered design and remedies against piracy with the help of judicial decisions.

Q7) Explain the offences and penalties under Trademarks Act.

Q8) Discuss the grounds on which a compulsory license can be granted under the Patent Act with the help of judicial decisions.

Q9) Discuss the procedure for registration of layout designs of semiconductor integrated circuit under the Indian Law.

PART - C

Q10) Write Short Notes on (any two). [2×5=10]

a) Eligibility Criteria for Registration of Plant Varieties

b) Well Known trademark

c) Protection of Traditional Knowledge

d) Term of Copyright

ⓘⓘⓘⓘ

CLWP012101 123.63.142.18 09.05.2026 09:36:1

APR 2026

Total No. of Questions : 10]

PF2415

[6632]-77

Third Year B.A.LL.B. (Five Year Law Course)

LGE-0509 : INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

(2023 Pattern) (CBCS) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] [एकूण गुण : 70

सूचना :-
1) भाग-अ मधील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग-अ मधील प्रत्येक प्रश्न 15 गुणांसाठी आहे.
2) भाग-ब मधील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे द्या. भाग-ब मधील प्रत्येक प्रश्न 10 गुणांसाठी आहे.
3) भाग-क मधील प्रश्न क्र. 10 चे दिलेल्या सूचनांनुसार उत्तर द्या. प्रश्न क्र. 10 साठी 10 गुण आहेत.

भाग-अ [2×15=30]

प्र.1) बौद्धिक संपदेचा इतिहास आणि उत्पत्ती स्पष्ट करा. बौद्धिक संपदेचे आंतरराष्ट्रीयकरण यावर चर्चा करा.

प्र.2) कॉपीराईटखाली कोणत्या कृती संरक्षित केल्या जाऊ शकतात? न्यायालयीन निर्णयांच्या साहाय्याने कॉपीराईटच्या उल्लंघनाचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.3) ट्रेडमार्क म्हणजे काय हे स्पष्ट करा. न्यायालयीन निर्णयांची मदत घेऊन ट्रेडमार्कच्या उल्लंघनाचे स्पष्टीकरण द्या आणि अशा उल्लंघनाविरूद्ध उपलब्ध उपाय यांचे वर्णन करा.

प्र.4) पेटंटची व्याख्या करा. न्यायालयीन निर्णयांच्या मदतीने पेटंट होऊ शकणारे आणि न होऊ शकणारे शोध स्पष्ट करा.

CLWP012101 123.63.142.18 09/05/2026 09:36:17

भाग–ब [3×10=30]

प्र.5) भौगोलिक निर्देशांकाची व्याख्या करा. भौगोलिक निर्देशांकाची नोंदणी करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. तसेच भौगोलिक निर्देशांकाची नोंदणी झाल्यावर मिळणाऱ्या हक्कांची माहिती द्या.

प्र.6) नोंदणीकृत डिझाईन म्हणजे काय? नोंदणीकृत डिझाईनची चोरी (पायरसी) काय आहे याचे स्पष्टीकरण द्या आणि न्यायिक निर्णयांच्या मदतीने चोरीविरूद्ध उपाय स्पष्ट करा.

प्र.7) ट्रेडमार्क्स अधिनियमानुसार गुन्हे आणि शिक्षा स्पष्ट करा.

प्र.8) पेटंट कायद्यांतर्गत ज्या कारणांसाठी अनिवार्य परवाना दिला जातो अशा कारणांविषयी न्यायीक निर्णयांच्या सहाय्याने चर्चा करा.

प्र.9) भारतीय कायद्यानुसार अर्धसंवाहक समाकलित सर्किटच्या लेआउट डिझाइनची नोंदणी करण्याची प्रक्रिया चर्चा करा.

भाग–क

प्र.10) संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [2×5=10]

अ) पीकवाणाच्या नोंदणीसाठी पात्रता निकष

ब) सुप्रसिद्ध ट्रेडमार्क

क) परंपरागत ज्ञानाचे संरक्षण

ड) कॉपीराईटची मुदत

ⓘ ⓘ ⓘ ⓘ

CLWP012101 123.63.142.18 09/05/2026 09:36:17